

Posudek vedoucího diplomové práce

„Za shnilé banány můžete samozřejmě vy“: Etnografie prekérní práce v české donáškové službě

Bc. Sabina Vassileva

Antropologická studia

FHS UK

Vypracoval: Yasar Abu Ghosh, Ph.D.

13. 9. 2024

Předložená diplomová práce Sabiny Vassilevy vychází z poznatku, který získává hned na začátku svého terénního výzkumu ve skladu donáškového obchodníka, totiž že existují zřetelné rozdíly mezi diskurzivními přísliby sdílené ekonomiky a materiálními podmínkami algoritmického řízení v odvětví tzv. zakázkové ekonomiky. Rozhodne se proto tento rozpor rozkrýt etnograficky. Její metodologický postup je tomu uzpůsoben, vychází z tělesného zakoušení socio-materiálních podmínek aktérů, postup výstižně pojmenovaný jako „stávání se“ (becoming). V případě autorky jde dokonce o dvojí stávání, kdy se postupně stává skladnicí a následně i kurýrkou, přesně v temporální logice procesu komodifikace, který rámuje časové a prostorové vymezení terénního výzkumu, nejdříve ve skladu a následně „v autě“. Etnografická zkušenost nakonec vygeneruje 3 oblasti bádání, kterým se autorka věnuje: temporalita, hodnota a algoritmy. Formulace výzkumných otázek na s. 5 není ovšem tak srozumitelná, jako samotná realizace dále v textu. Souvislost mezi třemi oblastmi, která je každá řešená v samostatné kapitole, je spíše narativní, než logická. To ovšem není na škodu věci.

V reflexivní části se autorka zamýšlí nad tím, jak její identita vybočující z heteronormativity formovala její způsob uchopení problematiky a analytické postupy, hovoří o epistemické pozicionalitě. V průběhu textu tak využívá a posouvá svoje poznatky s pomocí autorů jak z oblasti výzkumu prekérní práce, gig economy, ale také feministické teorie a praxeologicky zaměřených přístupů. Vedle toho prostupují text reflexivní úseky, které dokumentují opakované vyjednávání pozice ve vztahu k výzkumným partnerům a partnerkám, ale také vnitřní zvažování etického rozměru „dělání vědy“.

Těžiště práce vidím zejména ve 3. a 4. kapitole. Tím nechci říct, že zkoumání temporality není produktivní, i zde autorka dochází k velmi zajímavým závěrům. Je vlastně pozoruhodné, že i pokročilé technologie nakonec při optimalizace a zefektivnění práce sledují stejný princip jako fordistická továrna, tzn. že se snaží eliminovat čas, nad kterým vlastník času nemá kontrolu. S pomocí nositelných technologií, jak díky autorce zjišťujeme. už ovšem nejde o intenzifikaci práce, ale o propracované vyjímání nevýrobního času ze zhodnocení zaměstnance/kyně. Princip vnějšího dozoru je nahrazen principem sebe-dozorování, etnograficky zachycený autorkou zejména v souvislosti s prací ve skladu v „pocitu dohánění“ (s. 11). Utváření poslušného těla k dosažení jeho co největší užítkovosti, o kterém mluví

Foucault a autorka to připomíná, se nutně děje na mysl. Nositelná technologie je foucaultovský princip v materiální podobě.

V kapitole o hodnotě je nejcennější demonstrace nabývání hodnoty v tomto specifickém odvětví. Hodnotvorba je řetězec utvářený trajektorií nakládání s komoditou v lineárním čase. Autorka tak do středu diskuse o hodnotě staví proces komodifikace napříč hodnotovými režimy. Vidět komodit jako celek je spíše věčně unikající cíl.

Skrze algoritmy se ukáže, jak rozkrýt některé mocné způsoby chybné klasifikace klíčových elementů tzv. sdílené ekonomiky (pracovně-právní postavení, hierarchie, sdílení apod.). Algoritmy jako klíčové prostředí/nástroj/evaluátor atd. ve své mnohoznačnosti je daleko od intuitivně očekávaného efektu zajištění hladkého průběhu. Součinnost algoritmů nevykazuje pouze glitche, algoritmy jsou nemyslitelné bez lidských zásahů. Autorka proto trefně mluví o „černé skřínce“, ve které se odehrává celá řada human-non-human interakcí, jež vykazují vše jen ne jednoznačné hranice odpovědnosti, vlastnictví, autonomie práce.

Z textu budou pro mě ovšem nezapomenutelné pasáže, ve kterých jsem jako čtenář zakoušel to, co se děje: protržený sáček mouky volně se rozsypávající kolem Sabiny při pickingu, nebo „chlad vozíku“ konkurentky v honbě za normou tlačící se na záda autorky, případně interakce s technologiemi nebo bolesti těla. Skutečnost, že se vedle sebe ocitají pasáže s hutným analytickým textem a etnograficky působivé popisy, které tyto reflexe spouštějí, svědčí o velmi vyspělém způsobu bádání autorky. Diplomová práce Sabiny Vassilevy je mimořádná svým záběrem a propracovaností. Jsem přesvědčen o tom, že má potenciál pro dva velmi originální odborné články.

Na základě výše řečeného navrhuji diplomovou práci Sabiny Vassilevy k obhajobě a hodnotím ji známkou **v ý b o r n ě**.

Yasar Abu Ghosh